

## **עבודת סיכום בקורס:**

### **מחקר אתנוגרפי**

**מהי משמעות טקס יום הזיכרון  
הממלכתי לחללי מערכות ישראל ולנפגעי  
פעולו האיבה מנקודת מבטה של בת  
שכולה?**

**שם המרצה:** ד"ר נילי אריה-ספיר

**שם התכנית:** M.Ed. "הוראה ולמידה"

**מגישות:**

## תוכן

|    |                                         |
|----|-----------------------------------------|
| 3  | <b>מבוא</b>                             |
| 3  | הנוכחי מחקר                             |
| 3  | <b>ספרות סקירת</b>                      |
| 3  | טקס                                     |
| 3  | הזיכרון יום                             |
| 4  | ישראליים הזיכרון יום טקסי               |
| 4  | והזיכרון הלאומית הזהות של פוליטיזציה דה |
| 5  | הזיכרון טקסי שלפוליטיזציה דה מנגנוני    |
| 6  | למוות משמעות ייחוס                      |
| 6  | הנופלים של אידיאליזציה                  |
| 6  | הקרבה זמן                               |
| 6  | <b>מתודולוגיה</b>                       |
| 6  | המחקר שיטות                             |
| 6  | המחקר כלי                               |
| 7  | משתתפים                                 |
| 7  | המחקר מהלך                              |
| 7  | <b>ממצאים</b>                           |
| 10 | <b>ומסקנות דיון</b>                     |
| 12 | <b>רפליקציה</b>                         |
| 13 | <b>ביבליוגרפיה</b>                      |
| 15 | <b>קרו עם ראיון תמלול :נספח</b>         |

## מבוא

יום הזיכרון לחללי צה"ל ונפגעי פעולות האיבה הוא אחד הימים המשמעותיים ביותר בחיים החילוניים של העם בישראל. על אף היותו מועד שאינו דתי, ואולי דווקא בגלל זאת, הציות והכיבוד של היום הזה הוא נרחב וחולש על קהילות רבות ושנות באולוסייתה של מדינת ישראל. כלי הציון המרכזי של היום, הינו טקס מרכזי שנערך בערב יום הזיכרון לאחר השקיעה, בנוכחות נשיא המדינה שפותח את אירועי יום הזיכרון. עד לשנים האחרונות הייתה אחדות דעים באשר לטקס מרכזי זה, שגובש עוד מימי ראשית המדינה ונותר כפי שהוא בתוכנו (לכל הפחות) עד היום, יתכן תוך שינויים טכנולוגיים חיצוניים בלבד ולא מהותיים. אשר על כן ראיתי לנכון לחקור את נושא טקס יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל ונפגעי פעולות האיבה ולבחון את ההתייחסות אליו מנקודת ההשקפה של נערה שחוותה שכול כאשר אביה נהרג בפיגוע במקום עבודתו באילת.

## המחקר הנוכחי

המחקר הנוכחי יבחן את השאלה מהי משמעות טקס יום הזיכרון הממלכתי לחללי מערכות ישראל ולנפגעי פעולות האיבה מנקודת מבטה של בת שכולה, וזאת על ידי מחקר איכותני, שיעשה שימוש בראיון חצי מובנה של נערה בת 16 שהינה בת שכולה מזה 14 שנה.

## סקירת ספרות

### טקס

טקס הוא אירוע פולחני מאוחד עם מטרה, המורכבת בדרך כלל ממספר מרכיבים אומנותיים, שמבוצעים באירוע מיוחד. טקסים דתיים וגם אזרחיים חולקים את ההשפעות הפסיכולוגיות, החברתיות והתרבותיות החזקות שכל הטקס מבקש להשיג. ברור שסגנון המוסיקה המושמעת, המילים שנבחרות להאמר, רכיבים אחרים והמבנה משתנים (Byrne, 2020). ישנם אלמנטים מסורתיים עתיקים בטקסים הדתיים והאזרחיים בעולם המרבי. חלק המטקסים המרכזיים שואבים את האלמנטים שלהם מהתקופה הרומית והיוונית. לדוגמה, מהתקופה הרומית הקדם נוצרית בטקס הנישואים, קיבלנו את מושג "השושבנים" ו"השושבינות", תהלוכות, חתימת חוזה, החלפת טבעות ואפילו את עוגת החתונה (שם). אתאיסטים צריכים לנכס הרבה מהתובנות השימושיות, האוצרות האמנותיים והסמליות בהשראת הדת. העולם החילוני יכול ללמוד מהדתות גם את חשיבות הקהילה וחשיבות ההמשכיות שמובעת בטקסים. טקסים תורמים למרכיבים הבלתי נראים של יציבות פסיכולוגית, לתחושת זהות, עידוד מטרות החיים ולתחושה אישית של ערך עצמי. הכוח התרבותי המסתורי של טקסים מוביל את את החברה שלנו בדרך מכובדת ואתית (De Botton, 2012).

### יום הזיכרון

יום הזיכרון לחיילים שנפלו ונפגעי הטרור הישראלים (להלן "יום הזיכרון") הוא היום "הקדוש" של הדת האזרחית ציונית, יום שמנציח ומשחזר את הצו היהודי "זכור!" בהקשר הישראלי. ככזו, מטרתה היא לגיטימציה לפרדיגמת הזהות הלאומי. להבדיל מיום השואה שבא להנציח את קורבנות השואה בתפוצות שבעל האופי הקורבני, יום הזיכרון לחיילים שנפלו הוא חלק מהנרטיב הציוני, ששואף לשרת את הנרטיב הציוני, שהוא ההפך הגמור מהקורבנות הפאסיביים, לכאורה,